

”Hur många utredningar ska det behövas för att komma till skott?”

Försämringen av arbetsmiljön hade politikerna kunnat förhindra redan för många år sedan om man bara givit förutsättningar för ett avgränsat uppdrag och rimlig bemanning. Det menar Thomas Wohlin som varit verksamhetschef i över 30 år. Nu går han i pension.



Text:
Ylva Sandström
Redaktör

Mycket har ändrats i primärvården sedan Thomas Wohlin blev chef på Kista vårdcentral utanför Stockholm hösten 1988. I början var allt centralstyrt, minns Thomas. Det fanns rökrum och undersköterskor som ropade upp patienterna och tog in dem på rummet, bytte britsapper och letade försvunna pappersjournaler. Alla läkare jobbade heltid, skrev recept för hand och slog ständigt i FASS.

– Idag står böckerna och samlar damm i något skåp. Doktorerna arbetar deltid för att klara balansen mellan arbete och fritid. Ansvaret som verksamhetschef har ökat parallellt med en större rörelsefrihet – så länge budgeten går ihop.

– Arbetsmiljön har inte alltid varit i fokus i sjukvården. Jag glömmer aldrig studietidens ronder på lungkliniken på KS då läkarna satt runt konferensbordet, rökte och diskuterade lungcancerfall. Även på vårdcentralen röktes det friskt i lunchrummet. Vilken kontrast mot dagens friskvårdsinslag och då vi numera kör ”plankan” i en lång rad på golvet som avslutning på lunchrasten.

Thomas sökte aldrig aktivt att bli chef.

– På den tiden sökte man inte alltid aktivt utan i mitt fall blev jag tillfrågad att överta chefskapet.

Busstragedi startskott för samarbete

Starten på chefskapet blev dramatiskt. Den 15 augusti 1988 var en sjätteklass från Kvarnbackaskola i Kista på skolresa på väg till Shetlandsöarna. I en tunnel på huvudvägen mellan Bergen och Oslo i Norge upphörde bussens bromsar att fungera. Tolv barn och fyra vuxna från Kista miste sina liv. Thomas nåddes av beskedet på lokalradion morgonen efter. Samma dag följde han med anhöriga till Norge och imponerades av det välorganise-



Dagens nyheter 17 aug 1988.

rade och respektfulla omhändertagandet som norrmännen gav.

– Denna tragiska händelse blev startpunkten på ett långvarigt och nära samarbete med lokalsamhället mellan vårdcentralen, psykiatriska mottagningen, polis, socialtjänst och skola för att stödja de drabbade akut och framöver, säger Thomas, som anser att bussolyckan är ett av hans starkaste minnen från tiden i Kista.

Att utveckla samarbetet med vårdgrannar har sedan fortsatt. Man har aktivt försökt samlokalisera vårdcentralen med rehab och annan verksamhet.

– Nu ligger vi i direkt anslutning till en rehabenhet med fysioterapeut, arbetsterapi, dietister, samt barnvårdscentral och logopedi. Vi har fått möjlighet att samverka och även skapa tvärprofessionellt ledda grupper för våra patienter kring sömn, stress, levnadsvanor, KOL-skola och så vidare. I denna mix kan medarbetaren ofta finna något som intresserar och det ger även möjlighet till variation i arbetet, säger Thomas.

Möjlighet att utvecklas

Att vara chef handlar dels om att sköta ett hantverk, men också hur man ska utveckla verksamheten och få medarbetarna delaktiga. På Kista vårdcentral har man en obligatorisk fikarast på förmiddagen så att alla träffas varje dag. Alla deltar i någon av vårdcentralens kvalitetsgrupper och medverkar på så sätt i ett kontinuerligt förbättringsarbete. Variationen och möjligheten att erbjuda medarbetarna att utvecklas är viktigt för att kunna rekrytera och behålla personal.

Läkarförbundet driver att chefer ska vara läkare. Men hur ska man få läkare att ta på sig chefskapet?

”

Det skapas väldigt många fina vårdprogram och riktlinjer, men tyvärr läggs alldeles för lite resurser på implementering.

Fakta om Thomas Wohlin

Ålder: 67

Aktuellt: pensioneras efter över 30 år som verksamhetschef på Kista vårdcentral.

Viktiga egenskaper hos en ledare: Jag tror det är viktigt att vara lyhörd, lättillgänglig och skapa en prestigelös arbetsmiljö där alla vågar be om råd och hjälp och medarbetarna

får utrymme att utvecklas. Dock borde man bli bättre på att ge beröm i vardagsarbetet.

Bästa råd: Av och till måste man få prova lite nytt, gå utanför boxen. Som en av mina tidigaste chefer lite väl drastiskt sa till oss mellanchefer: "Jag förväntar mig minst ett tjänstefel av er om dagen".



– En distriktsläkare som tar på sig chefsuppdrag bör alltid ha möjlighet att behålla en viss del kliniskt arbete om man så önskar. Förutom att distriktsläkaruppdraget är bland det roligaste jag kan tänka mig så gör det att man som chef håller sig uppdaterad. Själv har jag haft förmånen att följa många av mina patienter i över 30 år. Det hade jag inte velat vara utan.

Kritisk till politikerna

Under åtta år, mellan 2007–2014 var Thomas också ordförande för specialitetsrådet i allmänmedicin i Stockholm.

– Det var spännande och gav en inblick i förvaltningens och politikens arbete. Jag önskar att utbytet mellan den medicinska professionen och våra politiker ökade samt att politiker i betydligt större utsträckning besöker vårdinrättningar, inte bara inför ett val, för att skapa bättre förståelse mellan parterna.

– En annan erfarenhet är att det skapas väldigt många fina vårdprogram och riktlinjer, men tyvärr läggs alldeles för lite resurser på implementering.

Något som Thomas tycker varit jobbigt under åren som chef har varit den ständigt ökande arbetsbördan för primärvården. Han är kritisk till hur politikerna skött uppdraget.

– En ökad arbetsbörda utan tydlig avgränsning mot andra specialiteter, orealistiska förväntningar

från patienter och beställare, segare försäkringskassereformen och tung administration p.g.a. ökad detaljstyrning har bidragit till att allt fler läkare väljer att arbeta deltid eller har blivit sjukskrivna. Den psykiska arbetsmiljön har inte förbättrats på samma sätt som den fysiska. Mycket av det hade politiken kunnat förhindra genom att avgränsa uppdraget i tid och skapa förutsättningar för en god bemanning. Kunskapen fanns. Redan förra årtusendet konstaterade Socialstyrelsen, i en studie över primärvårdens kostnader och kvalitet i Sverige och andra länder, att en välfungerande primärvård leder till lägre kostnader, bättre folkhälsa och nöjdare befolkning. Så hur många utredningar ska det behövas för att komma till skott? Det är inte försent att vända skutan!

Hur känns det att gå i pension?

– Tack bra. Mina patienter övertygar mig ständigt om att man inte kommer att vara sysslolös som pensionär. Och skulle det bli för långtråkigt har ju yrket den fördelen att man alltid kan liva upp tillvaron med ett och annat jourpass, avslutar Thomas Wohlin. ■

Referens:

1. Allmänmedicinens bidrag till effektiv resursanvändning i hälso- och sjukvården – en litteraturstudie över primärvårdens kostnader och kvalitet i Sverige och andra länder – SoS-rapport 1999:19



Variationen och möjligheten att erbjuda medarbetarna att utvecklas är viktigt för att kunna rekrytera och behålla personal.